

YENI DUNYA DUZENI

Geçtiğimiz günlerde ABD halkı 45. Başkanını seçti. Seçimleri baştan sonra takip etmiş biri olarak söylüyorum, inanılmaz bir seçimdi. Hatta Amerikan tarihine damgasını vuran bir seçimdi. Kendi deyimiyle 17 aydır seçimlere hazırlanan Donald Trump, artık ABD'nin 45. Başkanı oldu. Bekleniyor muydu? Açıkçası hiç sanmıyorum. Tüm dünya Hillary Clinton'ın yanındaydı, ABD'deki devlete yön veren pek çok kurum ve medya da Clinton'ı destekliyordu. Siyahlar, kadınlar, Hispanikler ve Müslümanlar da Clinton'ın yanındaydı. Peki ama neredeyse her söylemi ters olan ve adeta tüm dünyayı karşısına alan Trump, seçimleri nasıl kazanabildi? BREXIT'te yaşadığımız şoku Amerikan Seçimleri'nde de yaşamamız mümkündür ancak burada farklı olan şey Trump'ın kitleleri ayrıştırıcı söylemleriydi. Kazanması mucizeydi. Kendi partisinden bile, partinin ağır topları ona destek vermeyeceğini açıkladı. Ancak tıpkı Birleşik Krallık'taki seçimin sonucunu etkileyen orta yaş sınıfının oylarıyla iktidara gelmeyi başardı. Trump'ın belki de en büyük artısı, ülkesine yönelik söylemleri, ekonomik vaatleri ve elit ama halkçı bir yapıda tavır sergilemesiydi. Kadınlara hakaret etti, siyahları ezdi, Hispanikler'den nefret ettiğini ve Meksika sınırına duvar çekeceğini, duvarın parasını da Meksika'ya ödeteceğini söyledi. Bu kadar da kendinden emindi. Clinton ise aslında iddia edildiği gibi başarılı bir kadın değil, üstüne skandallarla dolu Clinton ailesinin hasta kadını, derin devletin statükocu adayıydı. Değişen bir şey vadetmiyordu. Bu da Amerikan halkını doyurmaya yetmedi. Trump, taşradaki oyları ve kritik Florida eyaletini alarak noktayı koydu. 1950'lerden beri süregelen dominant liberal düzenin, kızgın ve enerji dolu demokratik çoğunlukların saldırısına uğraması, yeni bir popülist milliyetçi çağa giriyor olduğumuzu gösteriyor. Böylesine rekabetçi ve aynı düzeyde de kızgın milliyetçilikler dünyasına kayışın riski oldukça büyük, ve eğer bu gerçekleşirse 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması gibi önemli bir dönemeci işaret edecek. Peki, Trump vaatlerini gerçekleştirebilecek ve sistemi değiştirebilecek mi? Üstelik 1928'den bu yana Cumhuriyetçiler hem başkan adayını seçtirip, hem de Senato ve Temsilciler Meclisi'nde üstünlüğü sağlayabilmişken. Ancak bu hiç de kolay değil. ABD, her şeyden önce bir sistem devleti. Sıradan bir devlet gibi günlük, birkaç yıllık planlar yapılmıyor orada. ABD, bugünden 20 yıl, 50 yıl sonrasına hedefleyen ve planlamalar koyan bir devlet. Ve kim Başkan olursa olsun bu planları değiştirmesi hiç de kolay değil. Yöntem farklılığına da gitse bu planlar eninde sonunda

gerçekleşiyor. Hiç uzağa gitmeyelim, 2008'de Obama seçildiğinde Irak'tan çekileceğini ve bu saldırı anlayışını terk edeceğini söylemişti. Ancak aynı Obama, kabinesini kurarken Bush'un Savunma Bakanı ile yola devam ederek dakika bir gol, gol bir yaparak sistemin kurbanı olduğunu ilk günden kabul etmişti. O yüzden Trump'ın sistemi değiştirebileceği iddialarına pek fazla ihtimal vermiyorum ancak dış politikada yöntem farklılıklarına gideceği kesin.1928'den bu yana Cumhuriyetçilerin, Kongre'nin her iki kanadında çoğunluğu sağlayıp, üstüne Başkan adaylarını da seçtirmeleri Trump'ın her istediğini yapabileceği anlamına gelmiyor. Yapacağını ifade edenler Amerikan sistemini bilmiyor demektir. Senato ve Temsilciler Meclisi'nde bulunan Cumhuriyetçilerin, Trump'ı aynı partiden diye destekleme gibi bir zorunluluğu yok. Milletvekillerini Trump belirlemediği için ve parti içi disiplin olayı olmadığı için vekiller Başkan'dan ayrı düşebilir. Ayrıca şu an Cumhuriyetçi Parti vekili olup da Trump'a net olumsuz tavır gösteren birçok ismin olduğu da biliniyor. Yani Trump'ın işi sanıldığı kadar kolay değil.Trump'ın Türkiye ile ilişkileri de Ortadoğu'nun kaderi için çok önemli. Trump'ın Ortadoğu'da güçlü liderlerden yana olduğu biliniyor. Bu liderler diktatör bile olsa Trump için önemli değil çünkü bir keresinde, Saddam ve Kaddafi'nin yaşadığı bir Ortadoğu'nun daha huzurlu olduğunu söylemişti. Dolayısıyla ben Türkiye ile ilişkilerinin güçlü ve olumlu olacağını düşünüyorum. Türkiye'de son yıllarda yine artış gösteren Amerikan karşıtlığı bu dönemde yumuşayabilir. Erdoğan'ın bölgesindeki en güçlü lider olduğu göz önüne alınırsa Trump'ın Erdoğan'la ikili ilişkilere önem vereceği anlamı çıkarılabilir.

Trump'ın Ortadoğu'da en fazla önem vereceği konu IŞİD olacak. Trump, IŞİD'in Obama'nın hataları sonucunda kurulduğunu söylüyor ve haklı da. Bu yüzden öncelikli hedefli IŞİD'i temizlemek. Rusya ile iş birliğinden yana bir tavır alacağını da biliyoruz. Dolayısıyla Suriye konusunda Rusya ile uzlaşma ihtimali de yüksek. Türkiye ile PYD konusunda anlaşabilmesi için bence IŞİD sorununun çözülmesi gerekiyor çünkü Trump da IŞİD'e karşı savaşan PYD'ye büyük saygı duyuyor. IŞİD, 2017 itibariyle her anlamda çok büyük darbe yiyeceği için PYD'nin de sonu hemen onun akabinde gelebilir. IŞİD bitirse Türkiye, yanına Rusya'yı da alarak PYD'yi temizleyecek ve ABD'den de destek isteyecek. Trump'ın bu konudaki tavrı bence Obama'dan daha farklı olacaktır. Irak'ta ise en çok merak edilen Musul'un geleceği. Savaş sonrası herkes Musul'un geleceğinde söz sahibi olmak için birbiriyle yarışıyor. Trump'ın burada da Türkiye ile birlikte hareket etmesi muhtemel gözüküyor çünkü gittikçe İran'ın kontrolüne giren Irak'a güvendiğini

düşünmüyorum. İran'ı "Ortadoğu'daki çıban başı" olarak tanımlayan Trump, onun kontrolündeki bir devlete Musul'u ne ölçüde verir, göreceğiz. Ayrıca İran ile yapılan P5+1 Antlaşması'nın iptal edilmesi de gündemde. ABD ile İran yeni dönemde yine karşı karşıya gelebilir. Trump'ın Ortadoğu'dan Pasifik'e doğru kayma eğilimi dikkatlice incelenmelidir. Burayı daha iyi çözmek için Haziran ayına dönmek istiyorum. Hatırlayacağınız gibi 23 Haziran'da Birleşik Krallık'ta AB'den ayrılmaya yönelik bir referandum yapıldı ve Britanyalılar %52 ile şok bir karar alarak AB'den ayrılmayı seçti. Neredeyse tüm anketler yanılmıştı. Referandumdan hemen sonra Kraliçe Elizabeth'in sözleri basına servis edildi. Kraliçe, bir akşam yemeğinde konuklarından "AB'de kalmak için bir sebep" istemişti. Büyük bir tiyatro ortaya kondu ve düne kadar AB karşıtlığı yapan iktidar partisi, yeterli tavizleri aldığını düşerek, AB propagandası yapmaya başladı. Hatta ana muhalefet İşçi Partisi de kalmaktan yanaydı. Hükümet ve muhalefet böyle derken, İngiliz derin devleti ise ayrılmaktan yanaydı. Seçimlerden hemen önce Kraliçe'nin ağzından bu itiraf duyulmuştu. Trump'ın "Make America Great Again" sloganınının Birleşik Krallık versiyonu da aynıydı. AB'den ayrıldıktan sonra yeni düzeni kuracaklardı. Trump'ın seçilmesi halinde Birleşik Krallık'ın kapısını, Trump'a kapatmanın anlamı neydi? Burada da bir tiyatro dönüyor olabilir. Yine hükümet, devlet eliyle Trump karşıtlığına zorlanıyor; devlet ise derin güçleriyle Trump'ın gelmesini bekliyordu. Trump'ın Ortadoğu'dan Pasifik'e kayış eğilimi işte tam da bu noktada dikkatle incelenmeyi hak ediyor. Birleşik Krallık'ın halihazırdaki durumuyla, Çin ile mücadele edebilecek bir kapasitesi bulunmuyor. Dolayısıyla Çin ile mücadele edip, Japonya ve Güney Kore'yi koruyacak kapasitesi ise hiç yok. Bu yüzden Yeni Dünya Düzeni'nde ABD'nin yeri Pasifik olarak belirlenmiş durumda. Peki Ortadoğu Rusya'ya mı bırakılacak? Elbette hayır. İsrail'in bölgede işleri tek başına halletmesi mümkün değil. Yine bir abiye ihtiyaç duyuyor. Bu da Ortadoğu'nun 100 yıl önceki babasınının geri döneceği anlamına geliyor. Birleşik Krallık alışık olduğu bu bölgede güçlenip yeniden süper güç olmayı planlıyor. Aslında bakılırsa süper güç kavramı da, günümüzde ne şekilde tanımlanıyor, incelemek lazım. Eğer Rusya hala süper güç ise Birleşik Krallık'ın da ondan aşağı kalır yanı yok. Birleşik Krallık'ın siyasi kontrolünü bırakmaya hazırlandığı Avrupa'nın geleceği ne olacak dersiniz? Hali hazırda 70 yıldır ABD'nin kontrolündeki Almanya, kıtada sağladığı ekonomik kontrolü, siyasi kontrolle taçlandırılabilir mi? ABD'ye karşı gururlu ve kendinden emin duruşuyla eski günlerine dönmek için özlemini çeken ve aşırı sağın hızla güçlendiği Fransa,

Avrupa'da ne hedefliyor? Fransa da AB'den ayrıldığı takdirde Avrupa Birliği'nin sonu gelmiş olacak. Almanya, tek başına birliğin yükünü çekemeyeceği için birlik dağılacak. Avrupa'da barışı sağlayan bu birlik bozulur ve Avrupa'da huzursuzluk artarsa bakmamız gereken ilk şey Fransa ve Almanya arasındaki ilişki olacak. İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden çıkmasından hemen sonra Çin'in önderliğinde Dünya Bankası'nın yerine getirilip onun gibi çalışacak yeni bir global banka kurulmasının gündeme gelmesi önceden planlanması da pek tesadüfi değildir. Çünkü Çin, çöken düzenin yerine kurulacak yeni düzenin hâkim ülkesi olmayı planlıyor. Bu konuda Rusya'yla da iş birliği yapabilir. İngiltere, Amerika ile özel ilişkisi doğrultusunda yeni düzende söz sahibi olmaya, direnmeye çalışırken Avrupa'nın Almanya tarafından uzun süreli taşınabileceği meçhul gibi görünüyor. (Tam bugünlerde Türkiye'nin, Alman heyetinin İncirlik ziyaretine izin vermemesiyle bir krizin patlaması da tesadüfi değildir. Bu da yeni düzen kurulması sürecinin parçası olan bir anlaşmazlıktır.) Yeni düzenin süper devleti olmak için ekonomisi ve dünyaya katkısı nedeniyle zaten buna hazır olan Çin, uçak gemileri atağıyla da dünya polisi olmanın adımlarını atıyor.

Dünya hızla yeni bir felakete doğru sürükleniyor. Avrupa'da hızla yükselen milliyetçilik ve İslama fobi, Ortadoğu'da sürekli akan kan, Pasifik'te kaynayan sular ve ABD'nin geçirdiği bu değişim hiç ama hiç iyi sonuçlar getireceğe benzemiyor. Türkiye için en önemli nokta, bu süreçte nerede duracağını iyi saptamaktan geçiyor. Belki senaryoyu büyük devletler yazıyor ama Türkiye senaryoyu kurgu masasına götürebilir! Yeni dünya düzeni nasıl kurulursa kurulsun bunda Türkiye merkezi önemde bir rol oynayacak. Hangi senaryoya bakarsanız bakın, yeni global düzenin sürdürülebilir ve barışı getirecek bir sistem olabilmesi için Türkiye'nin kendisini "seküler, modern ve özgürlükçü bir Müslüman demokrasi" olarak tanımlaması ve hem iç siyasette hem de dış politikada adımlarını sağlam biçimde atması gerekmektedir. Bu bir "paradigmatik kopuş" anlamına geliyor; yani Türkiye son yıllarda içeride ve dışarıda yaptığı, sonuçları çok da ağır olan yanlışlarından bir özeleşiriyle vazgeçmeli ve aslında eski olan yeni yönüne doğru gitmelidir. Terör krizi, ekonomik kriz derken bizler haddinden fazla içimize kapandık; oysa şu anda Türkiye'nin en önemli sorunu dış politikadır. Çünkü bir süredir yürütülen dış politika, bizi hem Ortadoğu'da hem de Batı'da tıkanma noktasına getirmiştir. Stratejik fanteziler eşliğinde yürütülen bu dış politika neredeyse felaketimize yol açmak üzereydi. Neyse ki içinde bulunduğumuz tüm düzenler çöküyor da biz de zaten iflas etmiş bu politikadan hızla çıkıp yeni bir

şeyler söyleme imkânına kavuştuk. Dış politikada küslerle barışma ve İsrail'le atılan adımlar, AK Parti'nin de bu zorunluluğu gördüğünü ve konu üzerinde düşünmeye başladığını gösteriyor. Aslında AK Parti'nin de geleceği, bu global düzenin yeniden kurulması sürecinde Türkiye'nin konumu ve rolünü nasıl yöneteceğine de bağlı görünüyor. Umarım başta Cumhurbaşkanı Erdoğan olmak üzere tüm AK Parti yönetim kadroları, Türkiye'yi bir cumhuriyet olarak var eden ve onu global dünyanın merkez ülkesi yapacak özelliklerin "seküler, modern ve özgürlükçü bir Müslüman demokrasi" olabilmemizde yatmakta olduğunu görüp bunun temellerini sağlamlaştırma yolunda adımları bir an önce atarlar.

Çözüm var mı?

Çözüm olasılığı, aşağıdaki üç prensipte yatıyor. Aksi halde, üçüncü bir dünya savaşı dahi gündeme gelebilecek.

1) Bölgesel sorunların bir an önce çözülmesi. En önemli iki bölgesel sorun, Orta Doğu'da ve Güney Çin Denizi'nde bulunuyor.

2) Dünyadaki gelir dağılımı bozukluğunun, mümkün olduğunca düzeltilmesi. Bunun sağlanabilmesi için, dünyanın zenginlerinin fedakârlık yapması gerekiyor. Zenginler arasında, büyük şirketler, aileler ve devletler de var. Bu fedakârlık yapılamazsa, zaman içinde kaos yüzünden, zenginlerin parasal ve kültürel zenginliklerinin bir anlamı kalmayacak.

3) Büyük sayılan devletlerin bir araya gelip, yeni dünya düzenini oluşturmaları. Bu sorumluluk, bir zamanlar, dünyanın güçlü ailelerinin bir araya gelmesi ile yerine getirilmişti. Sonra, ABD sistemi yönetmeye girişti. Şimdi artık, güçlü 20 devletin bir araya gelip, detaylar yerine prensiplerde anlaşması lazım.

Karar aşaması Orta Doğu, Çin ve Rusya uyuşmazlıklarının taraflarının bir araya gelip, ciddi kararlar almaları gerekiyor. Asya, Avrupa ve Orta Doğu'da tek bir gücün hakim olmasını kimse istemiyor. Hatta, bu olanaksız. İster devlet gücü, ister din gücü, ister ekonomik güç ve isterse kültürel güç olsun, tek bir gücün, bir kıtaya veya bölgeye tek başına hakim olmaya çalışması artık kabul edilemiyor. Sınıf savaşları, artık sadece alt-orta-üst sınıflar arasında değil; devletler, dinler, ekonomiler ve kültürler arasında da devam ediyor; devam edecek. Sorun, yeni bir dünya düzeninin kurulamamasından kaynaklanıyor. Yeni düzenin oluşturulma sorumluluğunun, kaçınılmaz olarak ABD'ye verilmiş sayılması ve ABD'nin de bu sorumluluğu hakkıyla yerine getirememesi, tüm dünyada ABD karşıtlığı gittikçe büyüyor.

